

ΙΕΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΑΡΝΑΙΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στην Αρναία της Χαλκιδικής, έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου, βρίσκεται ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Στεφάνου. Δίπλα του ακριβώς το Δημαρχείο (παλιό δημοτικό σχολείο) και το εμβληματικό καμπαναριό με το ρολόι (1882).

Είναι αφιερωμένος στον **Απόστολο, Πρωτομάρτυρα και Αρχιδιάκονο Στέφανο**, διότι σύμφωνα με γραπτές πηγές η περιοχή του οικισμού ήταν μετόχι της Ι. Μονής Κωνσταντίνου του Αγίου Όρους, της οποίας το Καθολικό τιμάται στη μνήμη του Αγίου Στεφάνου.

Το βράδυ της 5^{ης} Σεπτεμβρίου του 2005 ο ναός καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς από μεγάλη πυρκαγιά που ξέσπασε στο εσωτερικό του και επεκτάθηκε πολύ γρήγορα. Από τη φωτιά διασώθηκε μόνο η πέτρινη τοιχοποιία και οι ξύλινες κολώνες που χωρίζουν τα κλίτη. Η στέγη κατέρρευσε, ενώ οτιδήποτε βρισκόταν εντός του Ναού -πλην λιγοστών εξαιρέσεων- κάηκε (μεταξύ αυτών εικόνες, βιβλία, διάφορα άλλα κειμήλια και αντικείμενα μεγάλης ιστορικής και καλλιτεχνικής αξίας, το μεγάλο και μοναδικής τεχνοτροπίας επιχρυσωμένο ξύλινο τέμπλο και ο περίτεχνος ξυλόγλυπτος δεσποτικός θρόνος).

Μετά την πυρκαγιά άρχισαν οι εργασίες αποκατάστασης του Ναού από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής & Αγίου Όρους με τη συνεργασία των τοπικών φορέων, αλλά και με πολύτιμους συμπαραστάτες τους πολίτες της Αρναίας. Η κινητοποίηση όλων υπήρξε μαζική και πρωτόγνωρη. Πρωτεργάτης και ψυχή της όλης προσπάθειας ήταν ο

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κυρός Νικόδημος. Οι αρχικές ανασκαφές είχαν ως αποτέλεσμα να εντοπιστούν θεμελιώσεις παλαιότερων Ιερών Ναών καθώς και ταφές.

Η ανασκαφική έρευνα αποκάλυψε πολυάριθμα κινητά και ακίνητα ευρήματα που χρονολογούνται από την παλαιοχριστιανική εποχή έως και την περίοδο της τουρκοκρατίας.

Με τις νέες αρχαιολογικές αποκαλύψεις γνωρίζουμε πλέον πέντε αρχιτεκτονικές φάσεις του Ιερού Ναού:

- Η παλαιοχριστιανική βασιλική, σύμφωνα με χάλκινο νόμισμα με προτομή του Αυτοκράτορα Αρκαδίου, το οποίο βρέθηκε σε ταφή, χρονολογείται τον **5ο αιώνα**. Ο ναός αυτός διέθετε νάρθηκα, τρία κλίτη, μεγάλη ημικυκλική κόγχη στην ανατολική του πλευρά και πέτρινο τμήμα της Αγίας Τράπεζας, καθώς και προσκτίσματα τόσο στη βόρεια όσο και στη νότια πλευρά του. Οι συμπαγείς και εκτεταμένοι τοίχοι της βασιλικής, οι οποίοι αποτελούνται από μεγάλες και μικρές πέτρες ακανόνιστου σχήματος, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ένα λαμπρό μνημείο των πρώτων χριστιανικών αιώνων.

- Στους μέσους βυζαντινούς χρόνους (**10^{ος} - 11^{ος} αι**), οικοδομήθηκε στο κεντρικό κλίτος της ήδη κατεστραμμένης και εγκαταλελειμμένης παλαιοχριστιανικής βασιλικής, ένας ναΐσκος μικρών διαστάσεων. Στην ανατολική πλευρά του ναού αυτού διαμορφώθηκε μικρή ημικυκλική κόγχη, η οποία εγγράφηκε στη μεγάλη κόγχη της παλαιοχριστιανικής βασιλικής. Ένα τμήμα της πρώτης σώζεται και είναι τοιχογραφημένο: διακρίνονται ξεκάθαρα τρία ζεύγη ποδών και το κάτω μέρος ενδυμάτων, τα οποία ανήκουν πιθανότατα σε παράσταση Τριών Ιεραρχών. Σε διάφορα σημεία του βόρειου και του κεντρικού κλίτους του σημερινού ναού αποκαλύφθηκαν δεκαπέντε συνολικά ταφές, οι οποίες φαίνεται να ανήκουν σε περισσότερες από μία χρονολογικές περιόδους.

- Το τρίτο και νεότερο οικοδόμημα που εντοπίστηκε είναι ένα μεγάλο ορθογώνιο κτήριο, το οποίο ανάγεται στους μεταβυζαντινούς χρόνους (**16^{ος} - 17^{ος} αι.**). Το οικοδόμημα αυτό κοσμούσαν τοιχογραφίες, οι οποίες

βρέθηκαν πεσμένες και κατακερματισμένες στο εσωτερικό του. Επιπλέον, μία ζωγραφική παράσταση με φυτικά κοσμήματα και άλλα θέματα διατηρείται στην αρχική της θέση στην εσωτερική πλευρά του ανατολικού τοίχου του κτηρίου. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι το οικοδόμημα αυτό έφερε δάπεδο αποτελούμενο από εξάπλευρες πήλινες πλάκες, οι οποίες κατά τόπους σώζονται.

- Μετά την αποκάλυψη των τριών παλαιότερων ναών φαίνεται να υπάρχει και μια τέταρτη φάση, κατά την οποία ο Ναός παίρνει την σημερινή του μορφή, αλλά με μικρότερο μέγεθος. Μετά τον μεταβυζαντινό ναό κτίζεται ένα οικοδόμημα παράλληλα με την τοιχοποιία της παλαιοχριστιανικής, μεγαλύτερο σε μέγεθος, το οποίο ανήκει μάλλον στον **17^ο αι.** Με βάση τις ι-στορικές πληροφορίες, κατά τη διέλευσή του ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός από την Αρναία, εντός αυτού του Ναού δίδαξε τους κατοίκους του τόπου. Μάλιστα αναφέρεται ότι αναχωρώντας, αφού ευλόγησε τον τόπο είπε στους κατοίκους την προφητεία: *«Όλος ο ντουινιάς θα ταραχθεί, οι ποδιές του Χολομώντα θα απελευθερωθούν αναιμωτί. Θα κοιμηθείτε σκλάβοι και θα ξυπνήστε ελεύθεροι»*, η οποία επιβεβαιώθηκε με την απελευθέρωση της Αρναίας από τους Τούρκους στις 2 Νοεμβρίου του 1912. Η προφητεία αυτή αναγράφονταν σε μια εικόνα του Αγίου Κοσμά που βρισκόταν σε προσκυνητάρι, η οποία δυστυχώς καταστράφηκε κατά την πυρκαγιά.

- Η πέμπτη και τελευταία οικοδομική φάση του Ναού είναι η σημερινή με χρονολογία το **1812**, όπως προκύπτει από μαρμαρίνη ενεπίγραφη κτητορική πλάκα που βρίσκεται εντοιχισμένη στην πρόσοψή του και από κεραμική επιγραφή στον ανατολικό τοίχο του Ναού. Ο Ναός, ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής. Κατά την επανάσταση της Χαλκιδικής το 1821, υπέστη αρκετές ζημιές, οι οποίες επιδιορθώθηκαν τα επόμενα χρόνια.

Μέχρι και το 2004 πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες φάσεις πολλές εργασίες συντήρησης, αγιογράφησης και καλλωπισμού του Ιερού Ναού.

Μετά την καταστροφική πυρκαγιά και την απώλεια όλων των κειμηλίων ξεκίνησε, παράλληλα με τις αρχαιολογικές ανασκαφές, η σταδιακή αποκατάσταση του Ναού.

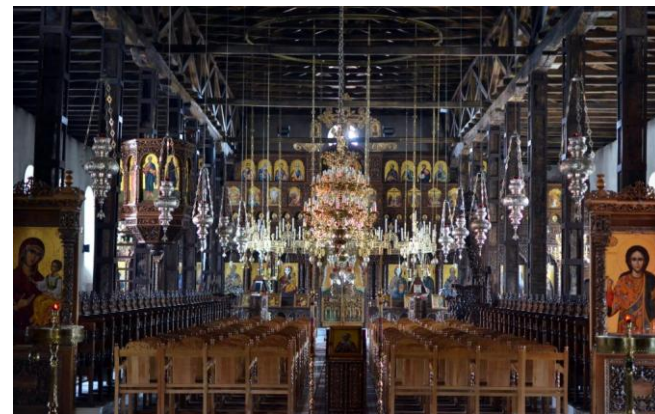
Τα θυρανοίξιά του πραγματοποιήθηκαν σε ελάχιστους μήνες μετά την καταστροφή, την παραμονή των Χριστουγέννων (24 Δεκεμβρίου) του 2006 σε κλίμα συγκίνησης και χαράς, ενώ πέντε χρόνια μετά την φωτιά, στις 5 Σεπτεμβρίου 2010, πραγματοποιήθηκαν τα Εγκαίνια του Ναού, συνεχίζοντας έτσι την μακραίωνη πορεία του.

Ο Ναός αποτελεί, εκτός από τόπο θρησκευτικής λατρείας και έναν επισκέψιμο χώρο ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, λειτουργώντας σαν Ναός-Μουσείο για τους προσκυνητές και επισκέπτες που προσέρχονται καθημερινά να τον γνωρίσουν, με το δάπεδο στο μεγαλύτερο μέρος του να είναι καλυμμένο με υαλοπίνακες, ώστε να είναι ορατά όλα τα ευρήματα των αρχαιολογικών ανασκαφών.

Ο Ιερός Ναός πανηγυρίζει στις 27 Δεκεμβρίου, ημέρα μνήμης του Αγίου Στεφάνου και στις 2 Αυγούστου, εορτή ανακομιδής των Ιερών του Λειψάνων. Την ημέρα αυτή συνεορτάζουν και οι μελισσοκόμοι της Αρναίας, οι οποίοι έχουν ως προστάτη τον Άγιο Στέφανο.

Πηγές:

- Κείμενο για τα αρχαιολογικά ευρήματα του Σπύρου Δ. Τσαφάρα, Αρχαιολόγου, (Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής & Αγίου Όρους)
- «Ο Ιερός Μητρ. Ναός του Αγίου Στεφάνου», του Δημητρίου Κύρου, Φιλολόγου-Θεολόγου-Ιστορικού

Ιστοσελίδα: <https://inagioustefanouarnaias.com>

Email: inagioustefanouarnaias@gmail.com

Τηλ.: 23720 23020